

Μικρές κυρίες

*Αν όλα πρόκειται να τελειώσουν στη φωτιά
Τότε θα έπρεπε να καούμε όλοι μαζί
Να βλέπουμε τις φλόγες να ανεβαίνουν
ψηλά στη νύχτα.*

Ed Sheeran, *I See Fire*²

Οφείλω τα πάντα στη μητέρα μου. Μια γυναίκα με ισχυρή θέληση, καλλιεργημένη, που πίσω από την πανοπλία που φόρεσε για να αντιμετωπίσει τη ζωή, κρύβει μια εύθραυστη ψυχή.

Σε αυτήν οφείλω την αγάπη μου για τα βιβλία, την περιέργεια, την περηφάνια, την ικανότητα να τα καταφέρνω πάντα, την αφοσίωση στη δουλειά, το ένστικτο της ελευθερίας, την ανάγκη να λέω την αλήθεια που κρύβω μέσα μου. Εκείνη μου δίδαξε τα πάντα, με τους ιδιαίτερους τρόπους της, που θα μπορούσαν να γίνουν ολόκληρο βιβλίο. Και μια για πάντα, ενώπιον όλων, θέλω να την ευχαριστήσω. Επειδή πρώτα από όλα στη μητέρα μου χρωστώ τη ζωή μου. Και αυτό σίγουρα μπορεί να το πει κανείς για κάθε μητέρα, αλλά στη δική μου περίπτωση ισχύει ακόμα περισσότερο. Η ακριβής φράση, μάλιστα, είναι: «Χρωστώ τα πάντα μόνο στη μητέρα μου.» Γιατί η αλήθεια είναι

---

² If this is to end in fire / Then we should all burn together / Watch the flames climb high into the night. (Σ.τ.Ε.)

πως δε θα έπρεπε να έχω καν γεννηθεί. Όταν έμεινε έγκυος, η Άννα ήταν είκοσι τριών χρόνων, είχε μια κόρη ενάμισι έτους και ένα σύντροφο -τον πατέρα μου- με τον οποίο δεν είχαν πια κοινή πορεία και που από καιρό είχε έτοιμες τις βαλίτσες του για να φύγει. Μια πληγωμένη οικογένεια.

Η μητέρα μου ήταν μια γυναίκα πεισματάρη, ένα ελεύθερο πνεύμα. Όμως, την είχαν σχεδόν πείσει ότι, με την τροπή που είχε πάρει η ζωή της, δεν είχε νόημα να φέρει στον κόσμο άλλη μία κόρη.

Θυμάμαι τη στιγμή που μου το εξομολογήθηκε και θυμάμαι πόσο χρόνο χρειάστηκα για να το χωνέψω. Μερικές φορές, σκέφτομαι πως οι ενήλικες θα έπρεπε καλύτερα να σωπαίνουν, να καταπνίγουν τη νοσηρή ανάγκη τους να αποκαλύπτουν τα μυστικά τους. Έπειτα, όμως, κατάλαβα την εσωτερική πάλη μιας γυναίκας μόνης, που είχε ενδυθεί την τήβεννο του Ανώτατου Δικαστή: να σε αφήσω να γεννηθείς ή να σε αφήσω να επιστρέψεις στο τίποτα;

Το πρωί των ιατρικών εξετάσεων που προηγούνται της διακοπής μιας κύησης, ξυπνά, μένει νηστική και ξεκινά να πάει στην κλινική. Σε εκείνο το σημείο, όπως μου έλεγε πάντα, σταματά μπροστά στην είσοδο, διστάζει, αμφιταλαντεύεται. Δεν μπαίνει. Αναρωτιέται: είναι όντως επιλογή μου – να αρνηθώ να γίνω μητέρα ακόμα μία φορά; Η απάντησή της είναι ενστικτώδης: όχι, δε θέλω να παραιτηθώ από αυτό το δικαίωμα, δε θέλω να κάνω άμβλωση. Η κόρη μου θα αποκτήσει αδελφή.

Είναι ένα ανοιξιιάτικο πρωί. Η ατμόσφαιρα είναι γλυκιά και καθαρή. Νιώθει πως έχει πάρει τη σωστή απόφαση. Τώρα πρέπει μόνο να την επικυρώσει με κάποιον τρόπο, με οποιονδήποτε τρόπο. Στο απένα-

ντι πεζοδρόμιο βλέπει ένα μπαρ, διασχίζει το δρόμο και μπαίνει. «Καλημέρα. Ένα καπουτσίνο κι ένα κορνέτο.» Η νηστεία τελείωσε, οι εξετάσεις δεν έγιναν, η διακοπή της κήσης διαλύθηκε σαν σαπουνόφουσκα.

Σε εκείνο το πρωί, στη μητέρα μου, στην πεισματική, αντισυμβατική επιλογή της, οφείλω τα πάντα... «Λίγους μήνες αργότερα, έβλεπα νικήτρια το φως του ήλιου» όπως λέει και η Οριάνα Φαλάτσι³.

Υπάρχουν πολλά άλλα πράγματα που δεν έμαθα ποτέ για τα νιάτα της. Δεν τη ρώτησα ποτέ ούτε πώς ξεκίνησε η σχέση με τον πατέρα μου, ούτε πώς εξελίχθηκε και έπειτα διαλύθηκε, ούτε ποιες ήταν οι σκέψεις της, τα όνειρά της, οι φιλοδοξίες της εκείνη την τόσο περίπλοκη εποχή: ήταν η διαβόητη δεκαετία του '70, που χαρακτηρίστηκε από νεανική ορμή, που σύντομα έχασε το δρόμο της λόγω της κυνικής εξουσίας, παθιασμένης με τη λογική του εξτρεμισμού, των συγκρούσεων στις πλατείες και εκείνης της μακάβριας διαδοχής πτωμάτων στους δρόμους. Εκείνα τα χρόνια, ωστόσο, δεν ήταν μονάχα αυτό· υπήρχε επίσης μια αστείρευτη επιθυμία να αλλάξουν τα πάντα, να μοιραστούν οι άνθρωποι τα πάντα, να συζητηθούν τα πάντα... Καμιά φορά, σε αυτή την κενή εποχή που ζούμε, σχεδόν νιώθεις ζήλια για εκείνα τα χρόνια. Χρόνια που η μητέρα μου τα έζησε μόλις βγήκε από την εφηβεία. Ανήκε στους φίλους -ίσως και στους αγωνιστές- της νεολαίας της δεξιάς εκείνης της εποχής, αλλά δε μου είπε ποτέ περισσότερα. Ξέρω πως

---

³ Ιταλίδα δημοσιογράφος, πολεμική ανταποκρίτρια και συγγραφέας, που κάλυψε τους περισσότερους πολέμους της δεκαετίας του 1970 αλλά και τις επαναστάσεις της εποχής της. Έχει πάρει συνεντεύξεις από τα πιο ισχυρά και διάσημα πρόσωπα των δεκαετιών 1960 και 1970, οι οποίες έχουν εκδοθεί σε βιβλίο με τίτλο «Intervista con la storia». (Σ.τ.Ε.)

κάποια στιγμή είχε ερωτευτεί ένα μεγαλύτερο άντρα, που είχε ήδη μια δρομολογημένη ζωή. Δεν είναι ποτέ εύκολο να καταλάβεις τους έρωτες των άλλων. Με τον καιρό, όμως, ωρίμασε μέσα μου η υποψία ότι η μητέρα μου έψαχνε κυρίως μια οδό διαφυγής από ένα αυστηρό οικογενειακό πλαίσιο, που ήταν ασφυκτικό για εκείνη και την επαναστατική ψυχή της.

Οι γονείς της ήταν ο κατ' εξοχήν ορισμός της συνάντησης δύο διαφορετικών κόσμων. Ο παππούς μου ήταν ένας αυστηρός Σικελός, στο πρόσωπο του οποίου ήταν χαραγμένη η αίσθηση του καθήκοντος· η γιαγιά μου ήταν μια «γνήσια γυναίκα από τη Ρώμη» που είχε χειριστεί την ατίθαση μητέρα μου με την αυστηρότητα ενός Πρώσου στρατηγού, με ένα αυταρχικό ύφος που δε γνωρίσαμε ποτέ εμείς τα εγγόνια της. Πάντα έτσι συμβαίνει: οι άνθρωποι, σε αντίθεση με τα δέντρα, με το πέρασμα του χρόνου, αντί να σκληραίνουν, μαλακώνουν σαν το φρέσκο ξύλο.

Αντιθέτως, στην κόρη τους, οι παππούδες μου δεν άφηναν πολλά περιθώρια – ό,τι κι αν έκανε ήταν πάντα λάθος. Να μην παρεξηγηθώ, η μητέρα μου ήταν πάντοτε ιδιαίτερος άνθρωπος, αλλά δεν ξέρω αν αυτός ήταν ο λόγος που οι παππούδες μου ήταν τόσο ανελαστικοί μαζί της ή αν αυτή η έλλειψη ευελιξίας από πλευράς τους την έκανε επαναστάτρια. Τα τελευταία χρόνια της ζωής της, μίλησα συχνά με τη γιαγιά μου για αυτή τη δεύτερη πιθανότητα. Δεν την έπεισα ποτέ.

Η μητέρα μου, ορμώμενη από την επιθυμία της να φύγει από το σπίτι, μόλις ενηλικιώθηκε, άρχισε να χτίζει μια οικογένεια, ένα κομμάτι τη φορά, σαν να ήταν από Lego. Μόνο που ένα από εκείνα τα κομμάτια (ίσως το σημαντικότερο), ο πατέρας μου,

σύμβουλος επιχειρήσεων από τη βόρεια Ρώμη, ήταν προφανώς ελαττωματικό.

Για να δώσω ένα παράδειγμα, όταν η μητέρα μου πήρε εξιτήριο από το μαιευτήριο μετά τη γέννα, εκείνος δεν ήρθε καν να την πάρει. Εν ολίγοις, δεν ήταν ακριβώς το πρότυπο του ιδανικού συντρόφου...

Όταν εγώ ήμουν ακόμη πολύ μικρή, αποφάσισε να φύγει για τα Κανάρια, με ένα σκάφος που το έλεγαν *Τρελό Άλογο*⁴. Βγήκε στα ανοιχτά και χάθηκε από τον ορίζοντά μας.

Δε θυμάμαι την ημέρα που εξαφανίστηκε. Απλώς δε θυμάμαι να έζησα ποτέ μαζί του.

Πρέπει να το συνειδητοποίησα σιγά σιγά.

Η επιλογή ενός πατέρα να είναι απών, να εξαφανίζεται από τη ζωή σου, είναι κάτι που δεν μπορείς να εξηγήσεις. Ίσως η πληγή που αφήνει να είναι βαθύτερη από όταν πεθαίνει ένας πατέρας, γιατί σε εκείνη την περίπτωση μπορείς να ελπίζεις ότι θα σε προσέχει από τον ουρανό, ενώ όταν φεύγει, είσαι υποχρεωμένη να κλείσεις τους λογαριασμούς με το φάντασμά του.

Νομίζω πως έζησε μαζί μας λίγους μήνες στην Καμιλούτσα, μια συνοικία της καθωσπρέπει Ρώμης, σε ένα σπίτι στο οποίο μείναμε λίγο καιρό ακόμα αφότου έφυγε.

Με εκείνο το σπίτι συνδέονται δύο ιστορίες που σημάδεψαν τη ζωή μου. Η πρώτη μοιάζει να βγήκε απευθείας από αστυνομική ταινία της εποχής, η άλλη από σκηνή μυθιστορήματος του Στίβεν Κινγκ, συγγραφέα που αγάπησα βαθιά, αλλά που καλύτερα να μη βρεθείς στις ιστορίες του.

---

⁴ *Cavallo pazzo*. (Σ.τ.Μ.)